

**Studiu
privind regulile de răspundere
a procurorilor, inclusiv răspunderea disciplinară, și
eliminarea imunității generale a acestora
(studiu comparativ)**

- 1. Dispoziții generale**
- 2. Principii generale care guvernează răspunderea disciplinară a procurorilor**
- 3. Elementele constitutive ale abaterilor disciplinare**
- 4. Sancțiunile disciplinare aplicabile procurorilor**
- 5. Instituțiile competente pentru pornirea procedurii disciplinare și aplicarea sancțiunilor disciplinare**
- 6. Izvoarele deontologiei procurorului comunitar**
- 7. Incompatibilitatea în funcție**

Prezentul studiu este realizat în vederea executării prevederilor pct.2.2.10. al Strategiei de reformare a sectorului justiției, al Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă în sectorul justiției pentru anii 2011-2016, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.6 din 16.02.2012, precum și a lit.g) al Ordinului Procurorului General nr.48/09 din 17.07.2012 „Cu privire la crearea grupurilor de lucru și aprobarea componenței acestora”.

Regimul juridic al procurorilor include și problema răspunderii acestora, a cărei menire trebuie să constea în reprimarea greșelilor comise de ei.

Prin intermediul răspunderii, se realizează atât scopul preventiv cât și cel sancționator, analizate în mod constant de doctrina juridică.

Acestor două scopuri li se mai adaugă un al treilea, și anume caracterul educativ, care include prevenirea dar nu se confundă cu aceasta.

Legea cu privire la Procuratură al Republicii Moldova cât și legislația internațională reglementează că procurorul indiferent de funcția sa , trebuie să-și ducă la bun sfârșit atribuțiile, nu pentru că așa i se impune, ci fiindcă e convins că ele reprezintă rostul său profesional.

Pentru el nu există valoare mai importantă decât îndeplinirea, cu o convingere reușită din înțelegerea rațională a fenomenelor, a sarcinilor sale.

Răspunderea juridică intervine, cum se exprimă constant doctrina, pe terenul răului înfăptuit, și, adăugăm noi, al celui pe cale să se înfăptuiască având în

vedere încriminarea tentativei la ramura dreptului penal.

Legislația națională spune că procurorul în afară de răspunderea disciplinară stabilită în Legea cu privire la Procuratură poate răspunde și penal în modul general stabilit de lege.

Legislația elvețiană apreciază că atunci când procurorul violează datoriile ce-i revin implicit prin lege, el va răspunde penal, disciplinar și pecuniar (patrimonial).

Doctrina franceză, de asemenea este consecventă în a susține că procurorilor le sunt aplicabile mai multe forme de răspundere, și anume materială, penală și disciplinară.

Raționamentul este valabil și în ceea ce privește regimul procurorilor comunitari, și urmează să identificăm următoarele forme de răspundere aplicabile lor:

- o răspundere patrimonială a procurorului ceea ce înseamnă că procurorul poate fi impus să repare, în tot sau în parte, prejudiciile cauzate statului prin greșelile personale grave pe care acesta le-ar fi comis în timpul serviciului sau în legătură cu serviciul;

- o răspundere penală pentru fapta reglementată de legea penală (toate țările)

- o răspundere disciplinară pentru activitatea de serviciu.

Principii generale care guvernează răspunderea disciplinară a procurorilor.

În ceea ce privește principiile răspunderii disciplinare a procurorilor comunitari identificăm:

1. Un prim principiu îl reprezintă acela că răspunderea disciplinară intervine ca urmare a comiterii unei abateri disciplinare, noțiune care include orice încălcare a obligațiilor impuse de lege.

Foarte important este faptul că încălcarea obligațiilor de serviciu poate fi realizată atât de "procuror" cât și de "fostul procuror", după cum prevede Legea Franceză. Rezultă concluzia că în dreptul francez, răspunderea este o instituție care nu presupune cu necesitate existența unui raport de serviciu, procurorii așa-zisi "activi". Că ea poate viza nu doar procurorii în exercițiu, ci și "foștii procurori", al căror raport de serviciu a încetat din diferite motive, ceea ce nu înseamnă că a încetat și răspunderea în cazul în care persoana respectivă a comis unele abateri. (decă nu au expirat termenii de prescripție)

2. Regăsim principiul universal de drept non bis in idem, potrivit căruia "aceeași faptă nu poate da loc decât la o singură sancțiune disciplinară". Constatăm că prin acest principiu se interzice aplicarea a două sancțiuni disciplinare procurorului pentru o singură abatere.

3. Principiul neretroactivității sancțiunii disciplinare, derivat din principiul general de drept al neretroactivității legii, precum și din caracterul, în esență neretroactiv, al actului administrativ.

Rezultă că o sancțiune disciplinară nu poate produce efecte decât din momentul în care a fost adusă la cunoștința procurorului.

4. Principiul cercetării prealabile. Sancțiunea disciplinară se poate aplica doar după ce s-a realizat o cercetare prealabilă a faptei de săvârșirea căreia este acuzat procurorul. Fac excepție sancțiunile avertismentului și ale blamului, care pot fi aplicate direct de autoritatea competentă.

5. Principiul individualizării sancțiunii, care impune să se țină seama de împrejurările în care fapta a fost săvârșită, de latura obiectivă și subiectivă a acesteia, de consecințele faptei și de comportamentul general al procurorului, inclusiv existența unor antecedente disciplinare în trecutul său profesional.

În funcție de unele elemente (caracterul faptei, circumstanțele în care a fost îndeplinită, persoana făptuitorului etc.) sancțiunea poate varia de la cea mai simplă, avertismentul, până la cea mai drastică, revocarea din funcție, și poate fi însoțită sau nu de o sancțiune complementară (reducerea sau suprimarea dreptului la pensie pentru vechime, de exemplu).

6. Principiul comunicării. Comun răspunderii disciplinare este și regula comunicării. Regula comunicării dosarului este una din legile "de fier" și în cazul răspunderii disciplinare a procurorului național cât și european.

Art. 25 al Legii cu privire la procuratură al Irlandei spune că "orice decizie individuală luată în aplicarea sancțiunii disciplinare trebuie să fie comunicată în scris, de îndată magistratului interesat. Orice decizie vizând o plângere trebuie să fie motivată".

Constatăm că textul instituie o normă de principiu care vizează orice decizie în legătură cu magistrații irlandezi, inclusiv cele care au ca obiect intervenția unor forme de răspundere. Am putea spune, cu atât mai mult aceste decizii care se supun și obligației motivării, în fapt și în drept.

Comunicarea nu vizează doar decizia în sine, ci întreg dosarul care a stat la baza emiterii lui.

Procurorul are dreptul de a obține comunicarea integrală a dosarului său individual și să poată face copie după orice piesă care are legătură cu procedura disciplinară.

Precizăm' că prin "dosar" trebuie să înțelegem documentele care fundamentează și concretizează sancțiunea disciplinară respectivă, dar și dosarul individual al procurorului, a cărui studiere ar avea relevanță și l-ar putea ajuta în apărarea sa.

7. Implicarea organului de disciplină. Prin articolul 9 din Legea specială a Spaniei, se prevede existența unui consiliu de disciplină sau a mai multor astfel de consilii, dacă numărul procurorilor impune acest lucru.

Consiliul de disciplină este investit cu atribuții în ceea ce privește derularea procedurii răspunderii disciplinare, și rolul său este de a proteja procurorul împotriva unor decizii arbitrare, abuzive, care ar putea fi luate împotriva sa, dar de a proteja și instituția comunitară, prin sancționarea celor care se fac vinovați de comiterea unor încălcări ale obligațiilor care le revin procurorului în calitate pe care o au.

Intervenția unui organ de disciplină de regulă denumit consiliu reprezintă o garanție a procurorilor împotriva arbitrariului puterii discreționale a șefilor ierarhici, comună atât procurorilor naționali cât și celor europeni.

8. Principiul potrivit căreia autoritatea care este învestită cu puterea de numire este cea învestită să și sancționeze procurorul.

Astfel, această autoritate va putea să aplice unele sancțiuni în mod direct, fără nici o formalitate, iar altele le va putea aplica abia după ce a fost îndeplinită procedura disciplinară stabilită de lege.

9. Recunoașterea dreptului la apărare al procurorului.

Dreptul la apărare stabilește următoarele elemente

- comunicarea întregului dosar învinător;
- acordarea unui termen de cincisprezece zile (sau alt termen) în interiorul căruia procurorul să-și poată pregăti apărarea;
- dreptul procurorului ca în fața organului de disciplină să-și poată susține observațiile și apărarea în mod scris sau oral;
- dreptul procurorului de a fi asistat în fața organului de disciplină ;
- dreptul de a apela la martori, care aparține, în egală măsură, atât procurorului cât și autorității.

10. Procurorii beneficiază de dreptul de a introduce acțiuni la organele comunitare de jurisdicție.

Tuturor le este recunoscută capacitatea de a se adresa organelor jurisdicționale comunitare, în următoarele condiții:

- se impune avizul autorității învestite cu puterea de numire;
- adresarea se face pe cale ierarhică, prin intermediul superiorilor direcți, scopul procedurii fiind acela de a asigura condițiile rezolvării amiabile a litigiilor;
- foarte important este faptul că procurorii au dreptul să acționeze împotriva oricărui act care îi afectează, chiar dacă actul atacat nu le-a fost adresat ci altor persoane;

11. Principiul radierei sancțiunilor disciplinare

Procurorul sancționat disciplinar are dreptul să ceară ștergerea din dosarul său personal a sancțiunilor care i-au fost aplicate.

Acest drept se naște la intervale diferite de timp, în funcție de sancțiunea disciplinară a cărei radiere se cere.

Astfel, în cazul în care magistratul solicită radierea sancțiunilor de avertisment și mustrare (blam) termenul cerut este de de la 6 luni la 3 ani de la data când i-a fost aplicată sancțiunea respectivă.

În cazul în care se cere radierea oricărei alte sancțiuni, cu excepția celei a revocării, termenul este pînă la șase ani.

Constatăm că nu este vorba de o radiere de drept, regăsită în sistemele naționale ale funcției publice, ci o radiere la cerere, care este lăsată la latitudinea autorității învestită cu puterea de numire, și care implică și decizia consiliului de disciplină.

O altă observație care se impune a fi făcută vizează termenele mari care trebuie să curgă pentru a se putea solicita radierea sancțiunii, chiar în cazul unor sancțiuni care nu prezintă gravitate deosebită, cum sunt avertismentul și blamul.

Elementele constitutive ale abaterilor disciplinare

Pornind de la aceste considerente putem menționa elementele constitutive ale abaterilor disciplinare prevăzute de dispozițiile legii.

1. Obiectul abaterii disciplinare.

Valoarea socială lezată prin comiterea acestei abateri o reprezintă relațiile sociale privitoare la realizarea activității de justiție în sensul larg al acestei noțiuni care presupune, pe lângă organizarea și funcționarea organelor judiciare și îndeplinirea corectă a actului de justiție.

2. Subiectul. Sancțiunea poate fi aplicată procurorului aflat în funcție în afară de Procurorul General.

3. Latura obiectivă a abaterii disciplinare constă într-o acțiune sau inacțiune neconformă cu îndatoririle profesionale sau administrative impuse procurorilor prin legi, regulamente sau ordine de serviciu.

4. Latura subiectivă. Abaterea disciplinară invocată se comite atât cu intenție cât și din culpă.

Dacă definirea vinovăției sub forma intenției nu ridică niciun fel de probleme, nu același lucru se poate spune despre forma culpei.

Cea mai dificilă problemă s-a dovedit a fi aceea de a găsi criterii de apreciere a acestei forme de vinovăție.

În această operațiune s-a luat drept model criteriul adoptat în dreptul civil, care este un obiectiv completat și cu unele elemente de ordin subiectiv care țin de circumstanțele concrete ce decurg din locul, timpul, împrejurările în care a fost comisă fapta, calitățile și pregătirea autorului.

După un studiu sa stabilit că foarte puține țări reglementează în lege pentru care anume abateri pot fi sancționați procurorii:

Moldova, România, Olanda, Spania, Polonia Germania Letonia sînt țările care prevăd expres abaterile pentru care poate surveni o răspundere disciplinară deasemenea și sancțiunile disciplinare .

Belgia, Franța, Irlanda, Cipru, Danemarca, Suedia prevăd doar sancțiunile.

Republica MOLDOVA

Actele normative care reglementează prevederile privind abaterile și sancțiunile aplicate procurorilor privind răspunderea disciplinară sînt:

1. Legea nr. 294 din 25 12 2008 art. 61 , 62;

2. Codul de etică al procurorului prin Hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor nr.12-3d-228/11 din 04.10.2011.

Articolul 61. Abaterile disciplinare

Constituie abatere disciplinară:

- a) îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu;
- b) interpretarea sau aplicarea incorectă sau tendențioasă, în mod intenționat sau din neglijență gravă, a legislației, dacă acest lucru nu este justificat de

schimbarea practicii de aplicare a normelor juridice stabilite în actualul sistem de drept sau în sistemul practicii judiciare;

c) imixtiunea în activitatea altui procuror sau intervențiile de orice natură pe lângă autorități, instituții sau funcționari pentru o soluționare alta decât în limitele prevederilor legale în vigoare a unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei sale;

d) încălcarea intenționată, în exercițiul funcției, a legii, dacă aceasta nu atrage răspundere penală, civilă sau contravențională;

e) participarea la activități publice cu caracter politic;

f) încălcarea prevederilor legale referitoare la declarația cu privire la venituri și la proprietate;

g) refuzul nejustificat de a îndeplini o atribuție de serviciu;

h) absențele nemotivate de la serviciu, întârzierea ori plecarea înainte de program;

i) atitudinea nedemnă, în exercițiul funcției, față de colegi, judecători, avocați, experți, martori sau față de alți participanți la proces;

j) încălcarea normelor din Codul de etică al procurorului;

k) folosirea statutului de procuror în scopul obținerii de foloase sau de avantaje necuvenite;

l) expunerea în public a acordului sau a dezacordului cu hotărîrea unor alți procurori în scopul imixtiunii în activitatea lor;

m) încălcarea prevederilor referitoare la incompatibilitățile și interdicțiile care îi privesc pe procurori;

n) emiterea/adoptarea de către procuror a unui act administrativ sau încheierea unui act juridic cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese, fapt stabilit prin actul de constatare rămas definitiv.

Articolul 62. Sancțiunile disciplinare

În condițiile legii și în funcție de gravitatea abaterilor, procurorului îi pot fi aplicate, prin hotărîre a Colegiului disciplinar, următoarele sancțiuni disciplinare:

a) avertismentul;

b) mustrarea;

c) mustrarea aspră;

d) retrogradarea în funcție;

e) retrogradarea în grad de clasificare sau în grad militar special;

f) retragerea insignei "Lucrător de Onoare al Procuraturii";

g) concedierea din organele Procuraturii.

ROMÂNIA.

În legislația română este stabilit expres care abateri sunt sancționate.

1) **Nerespectarea în mod repetat și din motive imputabile a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cauzelor.** Comisiile de disciplină au promovat mai multe acțiuni disciplinare care au avut ca obiect, cu titlu de exemplu, celeritatea cu care sînt soluționate cauzele. Pentru promovarea unor astfel de

acțiuni disciplinare s-au avut în vedere situațiile în care, din motive imputabile, de ordin subiectiv, judecătorul sau procurorul a lăsat în nelucrare, pentru mai multă vreme, cauzele cu care fuseseră investiți. În jurisprudența Comisiilor de disciplină s-a încercat să se contureze o practică în ceea ce privește limitele ce trebuie avute în vedere atunci când se apreciază atitudinea pe care o are judecătorul sau procurorul. Motivele de ordin obiectiv – volumul foarte mare de muncă, schema de posturi ocupată în proporție de 50%, caracterul complex al cauzelor – nu au intrat în latura subiectivă a abaterii disciplinare. S-a conturat practica potrivit căreia, la aprecierea existenței unei astfel de abateri disciplinare, să se aibă în vedere numai dezinteresul manifestat al judecătorului sau procurorului pentru soluționarea cauzelor în termenele prevăzute de dispozițiile legale sau de cele administrative.

2) Refuzul nejustificat de a primi la dosar anumite cereri, concluzii, memorii sau alte acte depuse de părțile în proces. Nici la Comisia de disciplină, nici la Secția de disciplină pentru procurori o astfel de abatere disciplinară nu a făcut obiectul vreunei cauze aflate pe rolul acestora.

3) Refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu. În acest caz există o jurisprudență a Comisiei pentru procurori, iar pe rolul Secției de procurori se află în prezent o acțiune cu acest obiect.

4) Exercițarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea credință sau din gravă neglijență, dacă fapta nu constituie infracțiune. Articolul 99, lit. h) din Legea nr. 303/2004 privind Statutul Magistraților, a suscitat atât de multe dispute deoarece în legislația românească nu există o definiție foarte clară a „relei credințe” și a „gravei neglijențe” în materie disciplinară, astfel cum nu există nici o delimitare foarte precisă între răspunderea disciplinară și cea penală (prevăzută de articolul 246 din Codul penal).

5) Efectuarea cu întârziere nejustificată a lucrărilor încredințate;

6) Nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor și a documentelor care au acest caracter.

7) Absențe nemotivate și repetate de la serviciu

8) Nerespectarea principiului repartizării aleatorii a cauzelor;

Sanțiunile disciplinare care se pot aplica judecătorilor și procurorilor, proporțional cu gravitatea abaterilor, sunt:

a) avertismentul;

b) diminuarea indemnizației de încadrare lunare brute cu până la 15% pe o perioadă de la o lună la 3 luni;

c) mutarea disciplinară pentru o perioadă de la o lună la 3 luni la o instanță sau la un parchet, situate în circumscripția aceleiași curți de apel ori în circumscripția aceluiași parchet de pe lângă aceasta;

d) excluderea din magistratură.

SPANIA

În Spania, regimul răspunderii disciplinare se bazează pe principiile fundamentale, izvorâte din jurisprudența Tribunalului Suprem. Sanțiunile disciplinare sunt standardizate, expres prevăzute de lege. Abaterile disciplinare se

împart în foarte grave, grave și ușoare. Spre exemplu, gravitatea întârzierii în soluționarea cauzelor este apreciată în funcție de importanța cauzei, de complexitatea acesteia sau a aspectului procedural a cărui îndeplinire a fost omisă sau întârziată, precum și modul în care sunt afectate părțile. Este foarte important, deci, ca această întârziere să fie nejustificată și să fie imputabilă judecătorului, procurorului. În aprecierea caracterului justificat sau nejustificat al unei întârzieri mai sînt luate în considerare și alte aspecte, precum calificarea profesională a personalului auxiliar, suficiența sau insuficiența mijloacelor materiale, cauzele personale.

- chiar și un comportament omisiv poate atrage răspunderea disciplinară (de exemplu, lipsa de atenție în soluționarea cauzelor);

- întrunesc elementele constitutive ale unei abateri disciplinare, mai grave sau mai puțin grave în funcție de caracterul lor repetat, lipsa de locul de muncă în mod nejustificat sau nerespectarea programului de audiență;

- o abatere disciplinară foarte gravă în Spania este nemotivarea unei soluții;

- există și alte abateri disciplinare, precum ocuparea unor funcții incompatibile cu cea de magistrat, nerespectarea obligației de a păstra secretul profesional sau lipsa de respect față de superiori, față de colegi, personalul auxiliar sau justițiabili, abuzul în exercitarea unor atribuții de serviciu sau folosirea unor expresii calificate de expert drept „extravagante” (răspunderea disciplinară nu poate deriva din motivația juridică pe care o face un procuror într-o cauză, ci pentru utilizarea, în conținutul acesteia, a unor expresii considerate „ofensatoare” sau „inutile” pentru motivare).

POLONIA

În Polonia sînt două categorii de instanțe disciplinare – instanțele de apel și Instanța Supremă. Ca instanțe disciplinare, instanțele de apel judecă în primă instanță, iar Instanța Supremă analizează contestațiile.

Magistrații polonezi au o serie de drepturi și obligații prevăzute de lege și de Constituție. Drepturile pe care aceștia le au garantează independența magistraților: inamovibilitate, imunitate, condiții de muncă și de remunerare corespunzătoare. Acestora le este interzis să facă parte din partide politice (garantarea independenței derivă și din caracterul apolitic al magistraților) sau organizații sindicale sau să desfășoare alte activități cu caracter public. Magistrații sunt numiți pe viață de președintele țării și nu pot fi transferați fără acordul lor la o altă instanță. Magistrații polonezi sînt obligați să aibă un caracter de înaltă moralitate, să acționeze cu respectarea jurământului, să dispună de competențe profesionale, să se manifeste corespunzător în sfera extraprofesională, să evite situațiile care ar putea aduce atingere probității și moralității sale, să păstreze secretul de stat și de serviciu.

În anul 2003, Consiliul Magistraturii a adoptat o hotărâre, prin care a clasificat normele cu caracter disciplinar în trei categorii: principii generale, principii de exercitare a funcției și principii de comportare în afara profesiei.

În ceea ce privește o situație a datelor statistice, anual în Polonia sunt exercitate în medie 10 acțiuni disciplinare și aproape de două ori mai multe

sanctiuni sînt aplicate pe cale administrativă de președintele instanței.

Sanctiunile disciplinare aplicabile sînt:

- mustrarea,
- avertismentul (diferit față de cel aplicat pe cale administrativă),
- destituirea din funcție,
- transferarea în alt loc de muncă (sanctiune ce atrage transferarea permanentă și este dispusă de ministrul Justiției),
- eliberarea din magistratură (pentru fapte grave).

În aprecierea unei abateri disciplinare sînt analizate atît caracterul repetat al abaterilor, cît și consecințele faptei. Din momentul în care a fost sancționat disciplinar, procurorul nu mai are dreptul de a promova într-o funcție superioară timp de 5 ani. În această perioadă nu poate să ia decizii în instanțele disciplinare și, dacă a fost sancționat cu destituirea din funcție, nu mai poate ocupa o funcție similară timp de 5 ani. În nici un caz procedurile disciplinare nu pot aduce atingere independenței magistratului.

ITALIA

Legislația în Italia prevede sancționarea disciplinară a magistraților pentru neîndeplinirea corespunzătoare a sarcinilor profesionale. Printre garanțiile de independență pe care le stabilește Constituția italiană din 1948 se regăsește și aceea că judecătorul se supune numai legii. Magistrații sunt inamovibili și corpul lor este independent față de celelalte puteri.

Aspectele disciplinare au fost reglementate printr-un decret regal din 1947, completat în 1958 de Legea privind constituirea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. Era sancționabil pentru comiterea unei abateri disciplinare magistratul care nu-și îndeplinea obligațiile, avea o conduită necorespunzătoare sau compromitea prestigiul ordinului judecătoresc. În lipsa unei tipologii, se ține seama de faptul că cetățenii trebuie să aibă încredere și considerație față de sistemul judiciar și de prestigiul întregului ordin judecătoresc.

Sistemul reformat se caracterizează printr-o tipizare a abaterilor disciplinare. Motivele care a dus la această reformă au rezultat dintr-o serie de reglementări care generau situații apreciate de expert ca fiind „delicate”:

- principiul obligativității acțiunii disciplinare, care a generat riscul unei paralizii totale a sistemului (orice reclamație atrăgea un proces disciplinar);
- Ministrul Justiției avea puterea de a declanșa acțiunea disciplinară, de a interveni pe parcursul acesteia și chiar de a se substitui procurorului general;
- existența unor ipoteze care atrăgeau sancționarea disciplinară din motive discutabile, contestate vehement de asociația magistraților, formulate în termeni prea generici, care puteau restrânge libertatea de manifestare a magistratului.

În urma modificărilor legislative s-a temperat principiul obligativității, s-a suprimat prezența unui delegat al ministrului Justiției în toate fazele procedurii disciplinare și s-au eliminat anumite ipoteze de abateri disciplinare care erau discutabile, cu precădere aspecte care priveau comportamentul în afara serviciului, de natură să compromită credibilitatea și imaginea magistratului (cum ar fi

acordarea de interviuri sau declarații); s-a stabilit principiul nepedepsirii unor abateri disciplinare de mai mică importanță, iar procurorului general i s-a atribuit puterea de a clasa anumite cazuri de comportamente neofensive.

Acest sistem reformativ a privit și îndatoririle magistraților, care trebuie să-și exercite îndatoririle de serviciu cu imparțialitate, dreptate, sîrguință, laboriozitate, confidențialitate, echilibru și respect pentru demnitatea persoanei.

În ceea ce privește abaterile disciplinare, în Italia se face distincție între abaterile săvârșite în exercițiul funcțiunii, în afara exercițiului funcțiunii și cele care decurg din infracțiuni. Sancțiunile disciplinare ce pot fi aplicate sînt:

- muștrarea scrisă,
- pierderea vechimii (între 2 luni și 2 ani, cu influențarea în consecință a salariului și a posibilității de promovare),
- incapacitatea temporară de a ocupa o funcție de conducere (între 6 luni și 2 ani),
- suspendarea funcțiilor între 3 luni și 2 ani;
- excluderea din magistratură.

Criteriile de aplicare a sancțiunilor sînt prevăzute în lege, distinct pentru fiecare tip de abatere disciplinară. Secția disciplinară a CSM poate dispune, ca sancțiune accesorie, transferarea magistratului la un alt birou, atunci cînd din fapte rezultă că este necesară această mutare pentru bunul mers al activității.

În legislația italiană normele referitoare la răspunderea disciplinară au fost redactate după modelul celor penale. Gravitatea abaterilor disciplinare este apreciată în funcție de datele concrete ale fiecărei încălcări.

GERMANIA

În Germania există diferite posibilități de a reacționa în cazul unei abateri disciplinare, fie prin declanșarea procedurilor disciplinare, fie prin aplicarea unor măsuri pe linia supravegherii de serviciu.

Procedura disciplinară poate fi declanșată numai dacă există o încălcare a obligațiilor produsă cu vinovăție. Obligațiile de serviciu nu sînt standardizate sub forma unei liste ci se subînțeleg din text.

Sancțiunile disciplinare aplicabile sînt:

- avertismentul sau atenționarea (numai atunci cînd se dovedește culpa),
- amenda (o plată unică, care nu trebuie să depășească salariul mediu lunar al unui procuror),
- diminuarea indemnizației (pe această perioadă persoana nu poate fi promovată, iar sancțiunea poate fi dispusă pentru cel mult 5 ani; măsura nu are efect asupra evaluării), transferarea disciplinară pe un alt post, cu un alt salariu de bază (pentru abateri grave; cel sancționat nu mai poate fi promovat pentru o perioadă de 5 ani, la care se adaugă efectele pecuniare ale încadrării în altă categorie salarială) și
- excluderea din magistratură.

Măsurile care pot fi aplicate pe linia supravegherii de serviciu sînt:

- atenționarea – constatare obiectivă, care nu trebuie confundată cu pedeapsa disciplinară (diferența între cele două forme de sancționare este că, pentru

atenționarea pe linie de serviciu, nu este relevantă vina cu care magistratul a comis abaterea). Acumularea mai multor astfel de atenționări poate conduce la aplicarea unei sancțiuni disciplinare.

- avertismentul – persoana este somată să își schimbe atitudinea.

OLANDA

În Olanda există un consiliul în cadrul Curții Supreme de Justiție, care se sesizează la propunerea președinților de instanță. Consiliul se ocupă doar cu abaterile disciplinare, iar un judecător sau procuror poate fi suspendat sau exclus din magistratură pentru abateri grave, sau poate fi doar avertizat, pentru abateri ușoare. Pentru încălcări repetate ale demnității profesiei, sancțiunea este excluderea din magistratură.

LETONIA

Conform secțiunii 7 din Legea răspunderii disciplinare în sistemul judiciar, Comitetul disciplinar poate lua următoarele decizii:

- Aplicarea sancțiunilor disciplinare, cum ar fi: notificarea, avertismentul și reducerea cu 20% a salariului pe timp de maxim un an.
- Înmînarea dosarului disciplinar Procurorului General, pentru a lua decizia privind deschiderea unui dosar penal.
- Recomandarea excluderii din magistratură.
- Încheierea cazului disciplinar.

UNGARIA

Dacă abaterea este minoră, instanța disciplinară poate evita un proces. Cu toate acestea, dacă instanța constată comiterea unei abateri disciplinare semnificative, următoarele sancțiuni pot fi aplicate:

- Avertismentul;
- Reducerea salariului;
- Excluderea din funcții de conducere;
- Suspendarea din magistratură.

Sancțiunile disciplinare aplicabile procurorilor

Examinînd legislația țărilor europene putem evidenția cele mai frecvente sancțiuni disciplinare aplicabile procurorilor. (**România, Olanda, Spania, Polonia, Germania, Letonia, Finlanda, Ungaria, Belgia, Franța, Irlanda, Cipru, Danemarca, Suedia, Anglia**)

Sancțiunile disciplinare sînt prevăzute în legislația țărilor comunitare din a căror analiză constatăm că legiuitorul comunitar a operat o ierarhizare a acestora, de la cele mai ușoare pînă la cele mai grave.

Constatăm totodată caracterul legal al acestor sancțiuni, regăsirea, în sfera disciplinarului, a principiului legalității din penal, *nullum crimen sine legem, nulla poena sine lege*.

Aceste sancțiuni pot fi grupate în mai multe categorii:

1. Din punct de vedere al naturii lor, identificăm:
 - sancțiuni cu caracter moral (avertismentul, blamul);
 - sancțiuni care afectează cariera magistratului;
 - sancțiuni cu caracter pecuniar (suspendarea dreptului la pensie al procurorului, ca sancțiune complementară alături de revocare);
 - sancțiuni cu caracter complex, care afectează, în egală măsură, cariera procurorului dar au și caracter pecuniar (exemplu reducerea cu una sau mai multe trepte, retrogradarea).
2. Din punct de vedere al caracterului lor, putem determina:
 - a) sancțiuni cu caracter principal (avertismentul, mustrarea, suspendarea temporară la avansare pe scară ierarhică, revocarea și concedierea pentru motive de necorespondere profesională);
 - b) sancțiuni cu caracter complementar (suspendarea dreptului la pensie).
3. Din punct de vedere al efectelor lor, sancțiunile disciplinare pot fi:
 - sancțiuni care atrag încetarea raportului de funcție comunitară (revocarea, concedierea pentru insuficiență profesională);
 - sancțiuni care nu atrag încetarea acestui raport (restul sancțiunilor, cu caracter material sau moral);
 - sancțiuni care determină întreruperea raportului de funcție comunitară (suspendarea procurorului).

În cele ce urmează vom analiza fiecare din sancțiunile disciplinare caracteristice pentru țările comunității europene.

A. AVERTISMENTUL

Este prima sancțiune în clasificarea sancțiunilor, ceea ce determină concluzia că, de vreme ce acest text operează o ierarhie din punct de vedere al gravității lor, este cea mai ușoară sancțiune disciplinară.

O asemenea calificare, la rândul ei, este atrasă de gravitatea faptei, astfel încât vom înțelege că se aplică în cazul celor mai puțin periculoase abateri disciplinare.

În legislația națională avertismentul (observația) ,ca sancțiune care intervine în cazul răspunderii disciplinare este definit ca atragerea atenției persoanei asupra faptei săvârșite, pericolului acesteia, cu recomandarea ca pe viitor să nu mai repete fapta respectivă și să se conformeze dispozițiilor legale.

Avertismentul reprezintă o sancțiune principală cu caracter moral, iar rolul său este, pe de o parte, de a pune pe făptuitor în postura de a-și conștientiza fapta, dar totodată de a-l determina să nu o mai repete în viitor.

De aceea considerăm că în cazul avertismentului primează rolul preventiv față de cel sancționator.

În dreptul muncii avertismentul este definit ca fiind "comunicarea scrisă făcută salariatului prin care i se atrage atenția asupra faptei săvârșite și i se pune în vedere că ,dacă nu se va îndrepta și va săvârși noi abateri, i se vor aplica sancțiuni mai grave, până la desfacerea

contractului de muncă".

Procedura aplicării avertismentului este comună cu procedura muștrării, și ea constă în următoarele aspecte:

- competență să aplice cele două sancțiuni este autoritatea învestită cu puterea de numire;

- aceasta va proceda la aplicarea uneia din cele două sancțiuni fie din proprie inițiativă fie la propunerea superiorului ierarhic al procurorului care a comis fapta;

- autoritatea competentă să aplice sancțiunea nu este obligată să solicite avizul consiliului de disciplină;

Avertismentul și blamul sînt de fapt singurele sancțiuni disciplinare pentru care nu se impune avizul organului de disciplină. Precizăm se poate pronunța sancțiunea avertismentului și a blamului fără pronunțarea organului de disciplină, rezultând că legea nu obligă, dar nici nu interzice, iar dacă autoritatea vrea să consulte organul nu i se interzice să o facă;

- subzistă dreptul procurorului de a fi ascultat înainte de a i se aplica una din cele două sancțiuni;

- se aplică scris.

B. MUSTRAREA (blamul)

Reprezintă cea de-a doua sancțiune disciplinară după gravitate mai gravă ca avertismentul.

Spre deosebire de sancțiunea avertismentului, unde regăsim expres formulată forma scrisă a acestuia, la muștrare textul nu mai prevede forma scrisă, rezultînd, per a contrario, că poate îmbrăca atît forma orală cît și cea scrisă.

Ea se aplică tot pentru abateri care nu au o gravitate deosebită, dar care, dacă se repetă, pot atrage consecințe negative atît pentru instituție cît și pentru procuror.

Are caracter moral și urmează aceeași procedură de aplicare ca și avertismentul.

C. SUSPENDAREA TEMPORARĂ A DREPTULUI DE AVANSARE PE SCARĂ IERARHICĂ

Analizînd problemele legate de cariera procurorilor și judecătorilor și, în cadrul acesteia, sistemul de notare și avansare am constatat că se instituie norma de principiu potrivit căreia orice procuror, judecător care a împlinit doi ani vechime pe o anumită treaptă a gradului său accede în mod automat la treapta superioară pe acest grad.

Constatăm că prin acest text se instituie principiul că avansarea este determinată de o anumită vechime.

Avansarea intervine automat la toți magistrații, cu excepția acelor care au comis abateri disciplinare.

În această situație are loc o întrerupere a acestei avansări automate, comandată de rațiuni care țin de comportamentul necorespunzător al magistratului.

Această sancțiune are caracter complex, deoarece ea afectează și cariera procurorului dar și drepturile sale bănești, dat fiind faptul că o avansare în ierarhie implică un spor de retribuție.

D. REDUCEREA TREPTEI DE SALARIZARE

Spre deosebire de sancțiunea anterioară, care vizează o întrerupere în avansarea, prezenta sancțiune vizează o coborâre pe treapta de salarizare corespunzătoare gradului său.

Ea are aceleași trăsături ca și cea anterioară, în sensul că reprezintă tot sancțiuni care afectează cariera dar și veniturile procurorilor, ambele intervenind atunci când se comit abateri care prin gradul lor de pericolozitate privează procurorul de exercițiul dreptului la apărare și de o anumită poziție în ierarhia gradului său.

E. RETROGRADAREA

Spre deosebire de ultimele două sancțiuni, care nu afectează gradul ci doar treapta pe care se află plasat procurorul, în cadrul gradului său, retrogradarea este o sancțiune care vizează pierderea gradului însuși.

În legislație, această sancțiune se situează, de regulă, pe locul penultim, în funcție de gravitatea faptei și a sancțiunilor, fiind ultima care poate fi aplicată astfel încât să se păstreze raportul juridic de muncă.

Destinația ei este să se aplice acelor persoane care, "nefiind la prima abatere disciplinară, aducând prejudicii materiale și morale însemnate unității, în împrejurări și cu antecedente disciplinare care conferă faptei un grad ridicat de pericolozitate"

Retrogradarea reprezintă o sancțiune cu efecte asupra carierei, asupra veniturilor, dar și cu un important impact moral deoarece procurorul își pierde, pentru o anumită perioadă poziția ierarhică, existând inclusiv posibilitatea de a ajunge ca, pe perioada cât durează sancțiunea, să ajungă să lucreze în subordinea unor persoane care sînt inferioare gradului său.

F. SUSPENDAREA DIN FUNCȚIE

Sancțiunea suspendării este reglementată la magistrații internaționali.

Ea îl împiedică pe procurorul sancționat să-și exercite prerogativele de funcție pentru o anumită perioadă de timp.

Ea intervine în caz de abatere gravă, când procurorul se face vinovat fie de o neîndeplinire a obligațiilor sale profesionale fie de o infracțiune de drept comun, autoritatea investită cu puterea de numire poate să dispună imediat suspendarea din funcție a autorului unei asemenea greșeli.

Decizia de suspendare trebuie să conțină, în mod obligatoriu, următoarele clauze:

- precizarea dacă procurorul își păstrează, pe perioada suspendării, neafectată remunerația;

- în cazul în care va avea loc o reținere din retribuția magistratului, decizia trebuie să prevadă ce procent din aceasta este supus reținerii.

Legislația europeană prevede că nu poate să fie reținut mai mult de 50% din retribuirea de bază a magistratului.

Decizia de suspendare este un act cu caracter provizoriu, care trebuie definitivat într-un interval de patru luni de la data când a fost luată.

În acest interval, se pot întâlni următoarele situații:

- nu intervine nici o decizie până la sfârșitul celor patru luni, ceea ce atrage dreptul procurorului comunitar de a-și primi înapoi integral retribuirea;
- intervine o decizie, situație în care statutul procurorului va fi reglementat conform deciziei respective;
- procurorul poate să facă obiectul unei urmăririi penale, în care caz statutul procurorului se va definitiva abia după ce organul de jurisdicție penală se va pronunța în mod definitiv și irevocabil.

G. REVOCAREA DIN FUNCȚIE

Revocarea reprezintă sancțiunea cea mai gravă, alături de cea de concediere pentru motive de necorespondență profesională.

Ambele sancțiuni au ca specific faptul că pun capăt definitiv unei anumite funcții.

Revocarea poate fi însoțită și de suprimarea dreptului la pensie de vechime, fără ca efectele acestei sancțiuni să se poată întinde și asupra altor drepturi.

Atunci când procurorul și-a încetat în mod definitiv funcția, decăderea totală sau parțială din dreptul de pensie poate să intervină, fără a putea afecta și alte drepturi ale procurorului.

Revocarea este singura sancțiune disciplinară care nu poate fi radiată din dosarul personal al procurorului, dată fiind gravitatea ei, a faptelor care au determinat-o și faptul că ea determină încetarea definitivă a funcției.

H. CONCEDIEREA PENTRU INSUFICIENȚĂ PROFESIONALĂ.

Revocarea reprezintă o sancțiune specifică a procurorilor naționali, în dreptul francez, de exemplu, ea poate reprezenta atât o sancțiune disciplinară, cât și consecința unei condamnări penale (exemplu condamnarea, prin sentința definitivă, la interzicerea exercitării unei funcții publice).

Regimul acestei sancțiuni, asemănător celei cu același titlu întâlnită în regimul juridic al salariatului, presupune următoarele elemente;

- sancțiunea poate interveni atunci când procurorul "dă dovada unei insuficiențe profesionale în exercițiul funcțiilor sale";
- autoritatea investită cu puterea de numire, în momentul în care constată că procurorul nu este capabil să îndeplinească, în bune condiții, atribuțiile care îi revin, are două posibilități:
 - fie să-l concedieze pe procuror;
 - fie să propună trecerea acestuia într-un post inferior.

Din actele normative internaționale rezultă că autoritatea investită cu puterea de numire, în baza puterii discreționare de care dispune, are aptitudinea să-l concedieze pe procuror sau să-i ofere acestuia un post pe care îl apreciază corespunzător pentru acesta, însă inferior postului pe care îl ocupă în prezent.

- propunerea care are ca obiect aplicarea acestui tip de sancțiune trebuie să cuprindă cauzele care o motivează;
- obligativitatea comunicării deciziei procurorului în cauză;
- posibilitatea ca procurorul care urmează să fie sancționat să poată formula orice observație cu privire la care este acuzat și pe care le consideră utile în soluția ce urmează a fi adoptată;
- competența în a emite decizia de concediere aparține autorității investite cu puterea de numire, cu îndeplinirea formalităților procedurale.

Instituțiile competente pentru pornirea procedurii disciplinare și aplicarea sancțiunilor disciplinare

În problemele ce țin de instituția competentă cine are dreptul să pornească acțiunea disciplinară și cine îndeplinește rolul de instanță disciplinară putem menționa că:

FINLANDA

Doar o sentință formulată de o instanță îl poate priva pe judecător, procuror de dreptul de a-și exercita profesia.

Dar, trebuie notat, că răspunderea penală în Finlanda este în așa fel încât include domenii/materii care includ “sancțiuni disciplinare”.

Instanța competentă este aceea de nivel imediat superior celei la care activează judecătorul.

UNGARIA

Acțiunea disciplinară împotriva unui procuror poate fi pornită de Procurorul General.

BELGIA

Conform legii care reglementează statutul judecătorilor (Legea din 7 Februarie 2002, intrată în vigoare în 7 Februarie 2005), acțiunea disciplinară este pornită de organele de conducere din sistemul judiciar (președinți de instanță, procurorul general).

Pentru judecători – (sancțiuni și avertismente mai ușoare): În acest caz, judecătorul disciplinar este președintele instanței în care judecătorul își desfășoară activitatea. Acesta poate încredința cazul unui alt judecător. În cazul unor sancțiuni mai grave, instanța disciplinară este curtea de apel pentru judecătorii de la judecătorii sau tribunale sau Curtea de Casație pentru judecătorii de la curtea de apel sau de la Curtea Supremă.

Pentru procurori - În cazul unor sancțiuni ușoare (avertismente) șeful parchetului are rol de instanță disciplinară. În cazul unor sancțiuni mai grave, este

competent șeful parchetului superior ierarhic sau Procurorul General. Cele mai severe sancțiuni pot fi acordate de Rege, care este și Ministrul Justiției.

FRANȚA

Până în 2002 Curtea Supremă nu avea competența de a se exprima în ceea ce privea chestiunile disciplinare, decât la inițiativa Ministerului Justiției. Din 2002, acțiunea disciplinară poate fi inițiată de către conducătorii instanțelor și parchetelor.

În Franța, Consiliul Superior al Magistraturii este organismul competent pentru probleme disciplinare în care sunt implicați judecătorii.

Dacă un judecător este implicat, Consiliul dă o sentință (scrisă și motivată) care determină sancțiunea.

Dacă un procuror este implicat, CSM își exprimă opinia (scrisă și motivată) și propune Ministrului Justiției o sancțiune. Deci, Ministerul Justiției decide asupra sancțiunii, iar nu Consiliul Superior al Magistraturii.

IRLANDA

În prezent nu există un cod pentru conduita formală a judecătorilor, deși, în practică, președinții de instanțe au un rol consultativ în chestiunile ce privesc exercitarea profesiei de judecător. Președinții de instanțe pot, de asemenea, avea un rol de “punct de contact” între public și sistemul judiciar. Singura sancțiune aplicată unui judecător poate fi excluderea din magistratură (art. 4.1 din Constituție).

CIPRU

Consiliul disciplinar este singurul organ competent de examinare a cazului disciplinar. Dreptul de a iniția procedura disciplinară o are orice procuror ierarhic superior.

GERMANIA

Președintele instanței și Procurorul general au competențe în acest sens. Curtea Federală examinează și stabilește sancțiunea pentru judecători și procurori.

DANEMARCA

Conform art. 48 și 49 ale Actului pentru Administrarea Justiției, acțiunile care pot fi incluse în domeniul disciplinar pot fi pornite de “oricine” sau de Înalta Curte a Președinților, sau de Procurorul General, la recomandarea Ministrului Justiției.

Curtea Specială pentru Incriminări și Revizuirii este în drept să examineze cauzele de aplicare a sancțiunilor disciplinare.

SPANIA

Consiliul Director (consiliul competent pentru chestiuni privitoare la administrarea justiției) al Curților de Apel sau Comisia disciplinară a Consiliului General al Puterii Judiciare sau toți membrii Consiliului au competența de a

promova acțiunea disciplinară împotriva magistraților.

Consiliul Director al Curții de Apel sau Comisia disciplinară numesc judecătorul sau procurorul investigator. Apelurile pot fi făcute la Curtea de Casație împotriva oricăror decizii luate atât asupra judecătorilor cât și asupra procurorilor.

SUEDIA

Comisia disciplinară competentă este responsabilă de examinarea cauzelor (Statene ansvarnamnd). Acțiunea disciplinară poate fi promovată și de Avocatul Poporului.

POLONIA

Acțiunea disciplinară poate fi promovată de un judecător. Procurorul poate promova acțiunea disciplinară asupra unui judecător, din proprie inițiativă sau la cererea Ministerului Justiției. De asemenea, președintele instanței sau colegiul de conducere, la cererea Consiliului Național de Justiție, pot promova acțiunea disciplinară.

Examinează cauzele disciplinare judecătoria de la Curțile de Apel (există 11 curți de apel în Polonia), judecătoriile și Curtea Supremă, decise prin tragere la sorț.

MAREA BRITANIE

Oficiul de plângeri judiciare, parte a Departamentului pentru Afaceri Constituționale.

Oficiul de plângeri judiciare decide dacă sînt necesare informații sau investigații suplimentare. Un judecător sau procuror senior va fi numit pentru selectarea unui alt judecător sau procuror pentru investigațiile necesare.

ITALIA

Acțiunea disciplinară este promovată de Ministrul Justiției sau Procurorul General, prin intermediul Curții de Casație, într-un an de la luarea la cunoștință de abaterea disciplinară.

Exercitarea acțiunii disciplinare este atributul exclusiv al Procurorului General, chiar cînd aceasta este promovată de Ministrul Justiției.

Încălcărilor disciplinare țin în cea mai mare măsură de normele deontologice și în general de comportamentul deontologic al procurorului.

Se poate oare vorbi despre o deontologie a procurorilor comunitari?

Aceasta este o primă problemă asupra căreia ne propunem să reflectăm, conștienți fiind că răspunsul, deși este ușor de formulat, întrebarea fiind, în fond, retorică, el presupune precizarea acelor aspecte specifice care deosebesc statutul procurorului comunitar și internațional, în general, de cel al procurorului național.

Deontologia, prin obiectul său specific și metodele proprii, se află la intersecția dintre drept și morală.

Într-o accepțiune lato sensu, ea poate fi definită ca ansamblul normelor care conturează un anumit comportament profesional și privat.

Ea include astfel norme de comportament, care privesc atât relațiile de

serviciu de toate tipurile, ceea ce poate fi evocat prin sintagma de "comportament profesional" cât și cele care privesc viața privată a acestuia.

Cum se exprimă într-o lucrare de referință privind manierele în afaceri și nu numai, omul nu este un robinet, pe care să-l pornești când se află în societate și să-l închizi când ajunge acasă și consideră că nu mai este obligat la un comportament special.

Oamenii sunt consecvenți cu ei înșiși, cu excepția cazurilor speciale, medicale, și aceasta atrage un comportament armonios la serviciu și în viața privată.

Deontologia trebuie astfel să se regăsească în toate formele de exprimare ale existenței individului.

Ea impune astfel suveranitatea legii dincolo de interesele individuale, ceea ce atrage necesitatea ca procurorul să aibă aptitudinea de a sluji legea, nu de a o înșenunchea.

În ceea ce privește situația procurorilor comunitari ca și cei internaționali, în general, abordarea acestei probleme trebuie să pornească de la ideea că ei acționează în afara unor state determinate, în organisme suprastatale, pe de o parte, iar pe de altă parte că fiecare provine dintr-un anumit stat.

De aici necesitatea ca procurorul să aibă aptitudinea de a sluji în mod autentic interesele organismului căruia aparține, fără imixtiuni sau influențe din partea vreunei puteri naționale sau supra-naționale.

În concluzie, putem afirma, fără echivoc, că se poate vorbi despre o deontologie a procurorilor comunitari, care se fundamentează pe principiul că acesta are ca unic scop al activității sale servirea intereselor instituției comunitare căreia îi aparține, ceea ce presupune, în egală măsură, aptitudini, cunoștințe, sănătate și moralitate.

Izvoarele deontologiei procurorului comunitar

Este vorba despre legislația primară, legislația secundară, principiile generale ale dreptului, cutuma, jurisprudența Curții Europene de Justiție, dreptul internațional și dreptul național.

Analizând legislația țărilor europene putem evidenția țările în care există un cod deontologic: **Germania, Letonia, Polonia, Olanda, Italia, Marea Britanie** și țările în care nu există un cod deontologic aparte iar normele sînt reglementate de legislația specială: **Finlanda, Ungaria, Bulgaria, Franța, Cipru, Irlanda, Spania, Danemarca.**

Incompatibilitatea în funcție

Din cele studiate putem menționa că reglementări deontologice privind incompatibilitatea între funcția de magistrat, și alte funcții, profesii și activități (învățământ, cercetare, etc.) în:

FINLANDA

Conform legii, judecătorul trebuie să își informeze superiorul de orice altă activitate secundară, iar uneori trebuie să ceară permisiunea de a exercita astfel de activități.

UNGARIA

Judecătorii și procurorii nu pot exercita activități politice și nu pot fi membri ai unui partid politic, ai Parlamentului, ai sindicatelor, și nici nu pot exercita funcții executive în Guvern.

FRANȚA

Art. 8 din Legea Judiciară prevede că “exercitarea unei funcții juridice este incompatibilă cu exercitarea altei funcții publice, sau profesionale, remunerate” Judecătorii și procurorii pot fi implicați în proiecte științifice, literare sau artistice, fără a cere permisiunea conducerii ierarhice.

IRLANDA

Un procuror poate deține o poziție onorifică, dar nu poate obține remunerație din aceasta. Nu există nici o obiecție că un procuror să scrie cărți sau să primească drepturi de autor.

LETONIA

Conform legii un procuror poate, pentru o perioadă de timp, fi chemat să își exercite funcția într-o organizație internațională. Perioada nu trebuie să fie mai mică de 3 luni și mai mare de 3 ani.

De asemenea, un judecător sau procuror poate funcționa și ca profesor într-o unitate de învățământ superior (fără a fi remunerat).

OLANDA

Nu există incompatibilități speciale cu privire la studiu, cercetare și învățământ.

MAREA BRITANIE

Nu există impedimente. Judecătorii și procurorii pot fi implicați în activități suplimentare, atît timp cît nu au efect negativ asupra exercitării funcțiilor sale, asupra independenței sau orice alte aspecte privind buna administrare.

Totuși, judecătorii și procurorii nu pot face parte din grupări/ organizații care pot pune sub semnul întrebării încrederea în justiție.

ITALIA

Paragraful final al art. 8 din Codul Deontologic are o prevedere care nu indică vreun tip de incompatibilitate, dar afirmă că un procuror nu poate desfășura activități care ar putea obstrucționa exercițiul corect și plin al funcției sale.

Imunitatea procurorilor

La capitolul ***imunitatea procurorilor*** legislația Republicii Moldova prevede următoarele reglementări. *Urmărirea penală împotriva procurorului* poate fi pornită doar de Procurorul General, în condițiile Codului de procedură penală.

La acest subiect legislația internațională prevede diverse reglementări. În legislația statelor, tinere - membre ale Uniunii Europene, în vederea protejării inviolabilității judecătorilor și procurorilor, se păstrează tendința de a oferi garanții sporite, în special în cazul examinării sesizărilor despre infracțiunile săvârșite de procurori și pornirea urmăririi penale. Organele și instituțiile care „autorizează” pornirea urmăririi penale împotriva procurorului, de asemenea, variază de la un stat la altul. În România acest organ este Consiliul Superior al Magistraturii (secția procurori), în Bulgaria – Consiliul Judiciar Suprem, în Lituania – Seimas - organul legislativ, iar în Estonia - Președintele Țării. În aceasta din urmă nu există organe de autoadministrare judecătorească.

Privitor la țările cu o democrație avansată, în particular la experiența franceză, italiană, luxemburgă, islandeză, germană, spaniolă și belgiană privind răspunderea penală a procurorilor. Sistemul legal al acestor țări nu stabilește o procedură distinctă de pornire a urmăririi penale față de magistrați, aceștia fiind trași la răspundere penală conform procedurii generale. Potrivit legii spaniole, franceze și austriece privind autoritatea judecătorească: *„Magistrații răspund penal și civil, inclusiv disciplinar, în toate cazurile, în modul determinat de legislație și în conformitate cu prevederile prezentei legi”*. **De aici rezultă, că legea în aceste țări nu prevede acordul Consiliului Superior la Magistraturii sau al altui organ în ceea ce privește pornirea urmăririi penale.**

Experții internaționali OBERTO, LIIV, CAVROIS, DIAS DUARTE, în *Expertizele efectuate asupra legilor care reglementează subiectul dat*, au menționat că ***“în ceea ce privește inviolabilitatea procurorilor, tradiția occidentală nu cunoaște o astfel de garanție a independenței. Astfel, de exemplu, în Italia, Franța, Spania sau în Germania procurorii sînt trași la răspundere pentru faptele lor în conformitate cu principiile generale ale legii penale sau civile, exact la fel ca și orice alt cetățean, și pot fi anchetați și urmăriți penal fără intervenția sau “permisiunea” altor careva organe.”***

Conform „Principiilor generale privind independența justiției” adoptată prin rezoluția Asambleei Generale ONU din 29 noiembrie 1985 magistrații se bucură de „imunitatea funcțională” care constă că „magistrații nu pot fi trași la răspundere patrimonială pentru acțiunile sale în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu”. (*Franța, Italia, Spania, Belgia*)

Concluziile analizei și propunerile formulate.

Analiza legislației internaționale ne demonstrează faptul că un șir întreg de state stabilesc în actele legislative abaterile disciplinare și sancțiunile pentru aceste abateri.

Susținem cu certitudine că e necesară o modificare legislativă în sensul includerii în lege a faptelor concrete ce ar servi drept bază pentru stabilirea sancțiunilor disciplinare. Totodată se impune și reglementarea cazurilor pentru ce încălcări care anume sancțiuni se aplică.

Legislația internațională menționează că deseori se confundă noțiunile de „rea credință” și “gravă neglijență”. De aceea să fie formulat și să se stabilească o definiție clară pentru cele două concepte de „rea credință” și „gravă neglijență”, astfel pentru a se delimita clar granița dintre răspunderea disciplinară și răspunderea penală.

Ținem să menționăm că în dreptul civil, reaua credință este apreciată prin raportare la buna credință prin aprecierea raporturilor civile. Reaua credință nu se presupune, ci trebuie dovedită prin orice mijloc de probă. În raporturile de natură penală reaua credință ar putea fi asemănată intenției directe.

La fel de dificilă s-a dovedit și definirea gravei neglijențe, apreciindu-se că, prin folosirea acestei sintagme, legiuitorul a vrut să facă trimitere la *culpa lata*, considerînd că numai o astfel de culpă poate atrage răspunderea disciplinară a judecătorilor și procurorilor.

Astfel la stabilirea sancțiuni urmează să fie dovedită că fapta să fi fost săvârșită cu rea credință și nu au survenit consecințele stabilite în norma penală.

Ținînd cont de studiile și practicile internaționale în legislația Republicii Moldova pot fi înstituite următoarele sancțiuni disciplinare:

- avertismentul – pe perioada de pînă la 1 lună;
- mustrarea – pe perioada de pînă la 3 luni;
- mustrarea aspră – pe perioada de pînă la 6 luni;
- retrogradare în funcție;
- retragerea insignei "Lucrător de Onoare al Procuraturii";
- retrogradare în grad, conform atribuțiilor;
- suspendarea dreptului de avansare în funcție pe parcursul unui an pînă la 2 ani;
- concedierea din organele Procuraturii.

La individualizarea sancțiunii disciplinare se va ține seama de cauzele și gravitatea abaterii disciplinare, împrejurările în care aceasta a fost săvârșită, comportamentul procurorului în cadrul serviciului, precum și de comiterea altor sancțiuni disciplinare ale căror termen de valabilitate nu a expirat.

Sistematizând cele expuse putem conchide că etalonul trebuie să fie cel al procurorului diligent, care acționează cu grijă față de interesul public de înfăptuire a justiției și de apărare a intereselor generale ale societății, care își subordonează comportarea sa exigențelor ce decurg din îndatoririle profesionale și normele deontologice pe care trebuie să le respecte.

Executor:

**Vieru Nadejda
Secția juridică, implementarea
reformelor instituționale și legislative
a Procuraturii Generale**